

ÖZBEK TÜRKÇESİYLE TÜRKİYE TÜRKÇESİ ARASINDA AİLE BİREYLERİ VE AKRABALIK İLİŞKİLERİ İLE İLGİLİ KELİMELERİN EŞ DEĞERLİĞİ BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Doç. Dr. Fatma AÇIK
Gazi Üniversitesi

Özet: Türkçe, geçen asrın ilk çeyreğine kadar dünyada iki yazı dili ile temsil edilmiştir. Bunlardan birisi Çağatay Türkçesi, diğeri ise Osmanlı Türkçesidir. Osmanlı Türkçesini, Oğuz grubu Türk toplulukları kullanırken; Çağatay Türkçesini Karluk, Kıpçak grubu Türk toplulukları ve Oğuz topluluğunun bir kısmı kullanmıştır.

Eski Türkçe döneminde aynı yazı dilini ortak kullanan bu Türk topluluklarının, iki ayrı yazı dili kullanmaya başladığı dönemde de müşterekleri devam etmiş, 20. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra coğrafi şartlar ve diğere politik sebeplerden dolayı kendi kolları arasında farklılıklar göstermiştir. Çağatay Türkçesini yazı dili olarak kullanan Türk toplulukları konuşma dillerinin yazı dili olarak kullanılmaya mecbur edilmesiyle yeni Türk yazı dilleri ortaya çıkmıştır. Yeni Türk yazı dillerinin ortaya çıkmasından sonra, mümkün olduğu kadar farklılıklar öne çıkarılmasına rağmen müşterekler de devam etmiştir. Bu noktadan baktığımızda yazı dili olarak kullanılan günümüzdeki Türk lehçelerinde yapı bakımından büyük bir oranda ortaklığı korurken, anlam bakımından farklılıklar kaydetmiştir.

Bu bildiride, Özbek Türkçesiyle Türkiye Türkçesi arasında aile bireyleri ve akrabalıkla ilgili kelimelerin eş değeri bakımından karşılaştırmalı bir çalışması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özbek Türkçesi, Türkiye Türkçesi, aile bireyleri ve akrabalık ilişkileri, kelime eş değeri

Comparison of words related with family life between Turkish spoken in Turkey and Uzbek

Abstract: Turkish represented with two writing language until first quarter of the millennium. One of these was Çağatay Turkish and other is Ottoman Turkish. Ottoman Turkish was used by Oguz Turkish group and Çağatay Turkish used by Karluk and some of the oguz Turks.

In old Turkish period, the Turks sharing the same writing language carry on sharing the same words when they started to use two different writing language.. However, after first quarter of the millennium, they started to differ camon them due to geographical separation and political reason.

The new wilting languages were appeared When Turks minorities forced to use their speaking language as a writing language, Although they try to emphases the differences between the writing Turkish language, the common thinks did not disappeared. When we checked the Turkish language used in recent times we can see that there are common structire but the meanings are different.

In this report we try to show comparison of words to lexikalische Aquivalenz related with family life between Turkish spoken in Turkey and Uzbek

Key Words: Uzbek language, Turkish, family life words ,lexikalische Aquivalenz

Giriş: Genel söz varlığı içinde iki tür kelime grubundan; temel kelimeler ve yan kelimeler, söz edebiliriz. Zeynep Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü'nde "temel kelime"yi şöyle tanımlamaktadır: "Bir dilde çok eski devirlerden beri kullanılagelen, o

dilin çeşitli alanlardaki söz varlığını oluşturan temel kavramlardan birine karşılık ve yeni türemelere temel oluşturan tek heceli veya daha basit kökünü bilemediğimiz birden fazla heceli kök değerindeki taban kelime: *baş, taş, saç, kol, göz, diz, al-, bul-, gel-, ye-, sil- koru-, boya-, ıgaç “ağaç”, ayak, dere, tepe vb.* (Korkmaz, 2003 s.213). Dillerin akrabalıkları incelenirken ilk başvurulan leksik ölçütler temel kelimelerdir.

Dil incelemelerinde diyalekt oluşumlarında esas ayrışım zemini olarak zaman unsurunun yanı sıra coğrafyanın da göz önünde bulundurulması gerekir. Karşılaştırmalı Türkoloji incelemelerinde –özellikle ses bilgisi- akrabalık adları ilk başvurulacak verilerdendir.

Temel sözcükler, diğer sözcüklere göre zihinde anlam olarak daha kuvvetli yer tutarlar. Karışık dil özelliği göstermeye başlayan kimi lehçelerde, kullanımdan düşme eğilimi yüksek olan kelimelerin yan kelimeler olduğu; temel kelimelerin ise anlam gücüne bağlı olarak kullanımlarını sürdürdükleri görülür. Aile bireylerini ve akrabalık ilişkilerini gösteren isimler de temel kelimeler sınıfına girmektedir.

Özbek Türkçesinde aile bireylerini ve akrabalık ilişkilerini gösteren isimlere geçmeden önce kısaca ailenin tanımına bakalım. Aile: 1. Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik. 2. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü. 3. Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü. 4. Eş, karı. 5. Aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü. 6. Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya. (TDK Büyük Türkçe Sözlük)

Toplumsal yaşayışın ilk zamanlarından beri her toplumda ailenin varlığı gözlenmiştir. Hayatın gerektirdiği dinî, ekonomik, eğitimle ilgili, siyasî... bütün faaliyetler aile çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Kültürler geliştikçe kurumlar da genişleyip daha karmaşık hale girmektedirler. Bu süreç yapısal farklılaşmayı ve sosyal yapının kurumsal bileşiklerini ortaya çıkarıyor. Dolayısıyla aile dinî, ekonomik, siyasî birçok fonksiyonunu bu faaliyetlerle ilgili kurumlara devretmiş ya da onlarla paylaşmıştır. Fakat aile insan neslini üretme ve sosyalleştirmedeki birincil grup olma fonksiyonları ile hem insan neslinin üretilmesinde hem de toplumun devamlılığında ve şekillenmesinde vazgeçilmez bir sosyal kurum olarak varlığını sürdürmektedir.

Türk Dil Kurumu'nun Büyük Türkçe Sözlük'ünde akraba kelimesi ise şu şekilde tanımlanmaktadır: 1. Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler. 2. Oluşma yönünden aynı kaynağa dayanan şeyler. 3. Biri, diğerinin doğurduğu sonuç veya olgular.

Bu çalışmada; Türkçenin anlatım imkânlarının zenginliğini ortaya koyması açısından ve Özbek Türkçesiyle Türkiye Türkçesi arasında aile bireyleri ve akrabalık ilişkileri ilgili kelimelerin eş değerliği bakımından ne ölçüde benzerlikler ve farklılıklar ihtiva ettiğini tespit amacıyla karşılaştırması yapılacaktır.

Bu karşılaştırma şu başlıklar altında yapılacaktır:

Ses ve anlam açısından aynı olan kelimeler

Kısmen sesçe veya anlamca farklı olan kelimeler

Şekilce aynı anlamca farklılık gösteren kelimeler

Yabancı kökenli kelimeler

Ses açısından ayrı kelimeler

1. Ses ve anlam açısından aynı olan kelimeler: Burada Özbeklerin kullandığı Latin alfabesinde yer alan “q, w, x ve yuvarlak a” sesleri ile bizim kullandığımız Latin alfabesinde “ş, ç, k, o” şeklinde gösterilen ve Özbek Latin alfabesinde “sh, ch, q, o” sesleri ile “yuvarlak a” sesinin oluşturduğu farklılıklar dikkate alınmamıştır. On dört kelimenin her iki lehçede de ortak olduğu görülmektedir.

OILA (T): Aile

“Lekin oila bo‘lgach, moddiy va manaviy ehtiyoc ham minut sayin o‘sib borarkan...”
(Açık: 225)

AJDOD (Ar): Ecdat, soy, ata

“Holbuki, ajdodlarımız o‘zlari yashaydigan mahalla, shahar va qishloqlar, bog‘-xiyobonlarga nom tanlashga juda katta e‘tibor bergan”. (Kerimov: 298)

ONA (T): Anne

“Shoikrom onasining barmoqlari tars-tars yorilib ketganini endi payqadi.” (Açık: 253)

AVLOD (Ar): Evlat

“Shu vaqtgacha Temurbekning saltanat sohibi bo‘lgan barcha avlodini «Mirzo», der edilar.” (Açık: 263)

ER (T): Koca, eş

“Erim qaysidir yili toq‘qa chiqqanda shu manzara yoqib qolibdi, - dedi ayol.”
(Açık:280)

QIZ (T): Kız

“Qishloq kichkina, shuning uchun qizni hamma tanir va o‘tmishi-yu, hozirgi hayotini bilar.” (Açık:286)

QAYNOTA (T): Kaynata, kaynipeder

“Qaynota ham – ota, qaynoana ham –ona.” (Mirzayev: 260)

QAYNONA (T): Kaynana, kaynivalide

“Ekabir, nihoyat, qo‘shni xonada jun titib o‘tirgan bo‘lajak qaynanasi bilan so‘rashdi”
(Açık: 292)

QAYIN (T): Kayın

“Qaynim –qaymoq yog‘im; qaynisinglim – yurak dog‘im.” (Mirzayev: 269)

QAYNOG‘A (T): Büyük kayınbirader

“Qayinog‘a qayin bo‘lar; qayninni mayin bo‘lar” (Mirzayev: 269)

O‘G‘IL (T): Oğul

“Ikkinchi o‘g‘li to‘gilganda unga o‘mrlik baxt tilab, Komron nomini bedri.” (Açık: 264)

SHAJARA (Ar.): Şecere, sülale

YANGA (T): Yenge

“Yangasi kaklik go‘shni bosib, sho‘rva pishirdi.” (Açık: 292)

YETIM (Ar): Yetim

“Ota bilan qolgan shum yetim; Ona bilan qolgan gul yetim.” (Mirzayev:197)

2. Kismen ses açısından farklı anlamca aynı olan kelimeler: Aynı soydan gelenlerin yanında aileye evlilikle katılan kişilerle ilgili kelimelerin ses açısından kısmen farklılık gösterdiği görülmektedir:

OTA-BOBOLAR (T): Atalar

“Ota-bobolari mozorini fil tuyog‘i ostida topmaydimi?” (Açık: 265)

OPA (T): Anne

“Qaydan bilay, opajon, — dedi hamon piqillab Marhamat.” (Açık: 339)

ER-XOTİN (T): Karı koca

“Er-xotin sekin uydan chiqishadi.” (Açık: 230)

XOTİN (T): Hanım, eş

“Mening ham ikki bolam, xotinim, bitta kampir onam bor.” (Açık: 207)

KELIN (T): Gelin

“Yangi kelinning hayoti qursin: ko‘rganing – supurgiyu supra, o‘qishga qo‘yadimi qaynona:” (Açık: 346)

JİYAN (T): Yeğen

“Jiyan eshikdan kirsar; Yetti bo‘ri teshikdan kirar.” (Mirzayev: 264)

OG‘AY (T): Üvey

“O’gay ota o’kirar; Yuragidan bo’kirar.” (Mirzayev:268)

URUG’ (T): Soy, boy

“Mana, qo’ni-qo’shnilar, qarindosh-urug’lar, yaqin-yiroqlar G’ulom Otanikiga ko’ngil so’ragani kelishyapti.” (Açık: 275)

SULOLA (Ar): Sülale

“Beduizzamon, Temur sulolasiga mansub bir ko’p shoxlar, shozadalar kabi, she’rdan zavkşanar, o’zi ham goxo-goho biror narsa yazib qo’yardi.” (Aybek: 93)

3. Şekilce aynı anlamca farklılık gösteren kelimeler: Türkçe kökenli bazı kelimeler zaman içerisinde ya anlam kaymasına uğramış ya da ifade ettiği anlamlardan bazılarını yitirmiştir.

OTA (T): Dede

“Hovlimiz, ota-buvadan qolgan, anchagina katta bo’lib, turt burchak tanobi hovlilardan edi.” (Açık: 206)

BIBI (T): Anneanne

“Biz to’rt yetimdan xabar olib turishga katta onam — onamning onalari Rokiya bibi kelib turibdilar.” (Açık: 206)

BOBO (T): Büyük baba

“Kanikul paytlarida Asqar bobosi bilan shu xonada tunab ham qoladi.” (Açık: 242)

DADA (T): Baba

“Dadam, amaking yigitchaday, hali baqovvat, —deydilar.” (Açık: 211)

XOLA (T): Teyze

“Xolamning oshini shirin qilgan; pochchamning go’shti.” (Mirzayev: 422)

QARINDOSH (T): Akraba

“Xayr, bolalarim, xayr, xotanim, qarindosh-urug’larim!” (Açık: 313)

4. Yabancı kökenli kelimeler: ÖT’nde akrabalıkla ilgili kelimeler genellikle Farsçadan ödünçleme yoluyla alınmıştır. Rusçadan tek bir kelime ödünçleme yapılmıştır.

BOJA (F): Bacanak

“Gulamjan uning bocasi usta Bahromdan partalarning qanday yasalishini so’rab oldi” (ÖTİL: 126)

CHEVARA (F): Torununun torunu

“Chap tomondagi tokhada qand-qurs bor, chevaralari kirsa, baholi qudrat ushatib beradi.” (Açık: 325)

EVARA (T): Torunun torunu

“Mir Alisher shu kunlarda Sohobqiron Amir temur poytaxti - Samarqandi bemonandni qo’lga kiritish uchun Shayboqxon bilan jang qilib yurgan Sulton Abdusaidning evarasi Bobur mirzo haqida ko’r hikoyalar eshitdi.” (Çolpan: 52)

FAMILIYA (R): Aile, soy, soyad

“U bilgan Soliyaning familiyasi boshqa edi.” (Açık: 215)

FARZAND (F): Evlat

“Farzandsiz kishi – mevasiz daraxt.” (Mirzayev: 1276)

XO’JAYIN (F): Sahip, koca, eş

“Kitobda eng birinchi bo’lg’on xo’jayin ro’lini Muhammadiyor o’zi olub, ko’b olqishlarg’a muzohir bo’ldi.” (Açık: 201)

NABIRA (F): Torun

“Birdaniga o’zining nabiralik bo’lgani, endi bundan buyon bobo ekanini eslab, isitma changaliga bemador vucudiga orom yugurdi.” (Açık: 263)

NEVARA (F): Torun

“Tengdoshlari nevara ko’ribdi.” (Açık: 220)

OVSIN (T): Elti

“*Onalari bir-birlarini goh quda, goh o ‘vsin, deb chaqirishardi.*” (Açık: 220)

POCHCHA (T): Enişte

“*Hamida un o ‘lti yoshlardagi tiyrak, quvnoq qiz, po ‘chchasini ko ‘rib sevinib ketdi.*”

(Açık: 259)

RAFIQA (F): Eş, Arkadaş (kız)

“*Yüzidan muloyimlik, eriga itoat, to ‘qrilik ma ‘nalari totib turgan bu xatin Qutudar ‘ning rafiqasi.*” (A. Kadiri. Ötgen)

RO‘ZG‘OR (F): Aile, hayat, geçim

“*Hotunlik ro ‘zg ‘or guldur, hotinsiz ro ‘zg ‘or cho ‘ldir.*” (Mirzayev: 254)

5. Ses açısından ayrı olan kelimeler: ÖT’nde edebi dilde mevcut aşağıdaki kelimelerin bir kısmı Anadolu ağızlarında kullanılmasına rağmen günümüz edebi dilinde yoktur.

AYA (T): Anne

“*Keling, ayajon, — kelini Ruxsatoy kampirning qo ‘ltig ‘idan olib supaga chiqardi.*”

(Açık:325)

OYI (T): Anne

“*Titroq qo ‘llari bilan loy changallagancha chokkalab ko ‘ksiga mushtlay ketdi.— Oyi! Oyicon!*” (Açık: 257)

OSHNA-OG‘AYNI (F+T): Eş dost

“*Oshnachilik bir yilchilik; qudachilik ming yilchilik.*” (Mirzayev: 266)

AMAKI (T): Amca

“*Duradgor amaki hozirgina shahid bo ‘lganlar ruhxiga qur ‘on tilovat qilardi.*”

(Açık:350)

AMAKIVACHCHA (T+F): Kuzen, amcaoğlu

“*Aslida Fotima menga tugişgan jiyan, biz ammakivachchamiz.*” (Akobirov: 43)

AMMA (A): Hala

“*Ammo shunday bir narsani payqab qoladiki, kimdir: xolasimi, ammasimi uni kelsin debdi.*” (Açık: 249)

AMMAVACHCHA (A+F): Kuzen, halaoğlu

AKA (T): Ağabey

“*Boqicon aka, — dedi qiz uyalibroq.*” (Açık: 259)

BOLA (T): Çocuk

“*«Rahmat, bolam, rozi bo ‘l!» — dedi zaif ovoz bilan.*” (Açık: 241)

BOLA-CHAQA (T): Çoluk çocuk

“*Bola-chaqalarini yig ‘ib, rizolashgan bo ‘ldi.*” (Açık: 329)

BUVA (T): Büyük baba

“*He, buvamlar bo ‘ladiyu, o ‘lib ketganlar-te...*” – *deb soddadillik bilan ko ‘nadi Zumrad.*”

(Açık: 344)

BUVI (T): Nine

“*Buvim ham kelibdi.*” (Açık: 218)

JIYAN (T): Yeğen

“*Eshqobilov jiyanini ko ‘rganidan, albatta xursand bo ‘ldi.*” (Açık: 292)

ENAGA (T): Dadi

“*Shu kundan boshlab Mohim bibi «enaga» degan unvon oldi.*” (Qodirov: 83)

XOLAVACHCHA (A+F): Kuzen (teyzeoğlu)

“*Kolxozga Sidiqconning xolavachchasi Sattorqul rais bo ‘libdi.*” (Akobirov: 329)

İCHKUYOV (T): Damat

“*Ichkuyovdan it afzal.*” (Mirzayev: 232)

QAYNI (T): Küçük kayın birader

- “*Kechagina qayningiz to ‘yga qarz so ‘rab keluvdi.*” (Açık: 335)
- QAYN'EGACHI** (T): Büyük görümce
- “*Qaynsingil Yarim qaynona; qayn ‘egachi butun qaynona.*” (Mirzayev: 269)
- QAYNSINGIL** (T): Küçük görümce
- “*Qaynim qaymoq yog ‘im; qaynsinglim yurak dog ‘im.*” (Mirzayev: 269)
- QALIN** (T): Başlık parası
- “*Qalin bergandan keyin, o ‘lik kuyov ham tobutda yotmas.*” (Mirzayev: 349)
- KELINOYI** (T): Yenge
- “*Kelinoyilarim ham zinxor ashitmasin.*” (Aybek: 19)
- QUDA** (T): Dünür
- “*Onalari bir-birlarini goh quda, goh o ‘vsin, deb chaqirishardi.*” (Açık: 220)
- KUNDOSH** (T): Kuma
- “*Qaynisingil yorim kundosh.*” (Mirzayev: 269)
- KUYOV** (T): Damat
- “*Kuyovni o ‘gil bil, kelini –qiz.*” (Mirzayev: 274)
- KUYOV JO‘RA** (F): Damadın şahidi
- TOG‘A** (T): Dayı
- “*Ekabir tog ‘asi bilan kam muloqotda bo ‘lar, o ‘zini mag ‘rur tutib yurar edi.*” (Açık: 287)
- UKA** (T): Küçük erkek kardeş
- “*Ukam sho ‘rlik eshitsa, nima degan odam bo ‘laman?*” (Açık: 335)
- SOVCHI** (T): Dünürücü
- “*Qizli uy –qiron, / O ‘g ‘illi uy – davron.*” (Mirzayev: 279)
- SINGIL** (T): Küçük kız kardeş
- “*Ketidan singlisining nolasi yetadi.*” (Açık: 343)
- TOG‘AVACHCHA** (T): Kuzen, dayıoğlu

Sonuç:

1. Özbeklerin kullandığı Latin alfabesinde yer alan “q, w, x ve yuvarlak a” sesleri ile bizim kullandığımız Latin alfabesinde “ş, ç, o” şeklinde gösterilen “sh, ch, o” seslerinin oluşturduğu farklılıklar dikkate alınmadan ses ve şekil açısından her iki lehçede aynı on dört kelime tespit edilmiştir. TT g- ile başlayan Türkçe asıllı kelimeler, ÖT ötümsüz şekliyle k-’li; TT d- ile başlayan Türkçe asıllı kelimeler, ÖT ötümsüz t- ile başladığını da unutmamalıyız. Dillerin akrabalıkları incelenirken ilk başvurulan leksik ölçütler olan temel kelimeler arasında yer alan aile ve akraba isimlerinin her iki lehçede eş değerlilik bakımından uyuytuğunu görmekteyiz.
2. Kısmen ses açısından farklılık gösteren kelimelerin ÖT’ne özellikle Fars dilinden giren kelimeler olduğunu görmekteyiz. Bu durum birebir ödünçleme yapılmasından kaynaklanmaktadır. Yabancı kelimeler orijinal halleriyle Özbek edebi diline girmiştir. Benzer bir durumu Rusçadan ödünçleme yapılan tek kelime de görmekteyiz.
3. Bir kısmı Anadolu ağızlarında kullanılmasına rağmen günümüz edebi dilinde olmayan ifadelerinin ÖT yer aldığı görülmüştür. Mesela Güney doğu illerimizde kullanılan eş anlamına gelen “hatın” kelimesi Özbek edebi dilinde “hatin” şeklinde kullanılmaktadır. Urfa ağızında baba için kullanılan “dede” ibaresi ÖT ile birebir örtüşmektedir. Anadolu ağızlarının genelinde kullanılan “emmi” (Kır., Ank., Afy.), “emi” (Ur., Kır.) kelimesi ÖT “ammaki” şeklinde kullanılmakta; TT edebi dilinde babanın kız kardeşi için “hala” şeklindeki kullanım ÖT’inde “amma” şeklinde ifade edilmektedir.

4. Türkçe kökenli bazı kelimeler zaman içerisinde ya anlam kaymasına uğramış ya da ifade ettiği anlamlardan bazılarını yitirmiştir. Anlam kaymaları ÖT ile TT arasındaki önemli farklılıklardan birini oluşturmaktadır. Mesela Doğu ve Güneydoğu illerimizde “teyze/hala” anlamında kullanılan “bibi” kelimesi Özbek edebî dilinde “anneanne” anlamında kullanılmaktadır. ÖT’de kadın anlamına gelen “ayal” kelimesi Gaziantep ve civar ağızlarında ayal “eş” anlamıyla kullanılmaya devam etmektedir. Anadolu ağızlarında ağabey ve kurnaz anlamlarına gelen “eke” kelimesinin ÖT’nde ağızlarımızdaki ilk anlamıyla kullanıldığını görmekteyiz.

Türkçe, geçen asrın ilk çeyreğine kadar iki yazı dili kullanmıştır. Bunlardan birisi Çağatay Türkçesi, diğeri ise Osmanlı Türkçesidir. ET döneminde aynı yazı dilini ortak kullanan Türk topluluklarının, iki ayrı yazı dili kullanmaya başladığı dönemde de müşterekleri devam etmiştir. Geçen asrın ilk çeyreğinde Sovyet Rusyasının Türk coğrafyasını istila etmesinden sonra Türk topluluklarının konuşma dillerinin yazı dili olarak kullanılmaya mecbur edilmesiyle yeni Türk yazı dilleri ortaya çıkmıştır. Yeni Türk yazı dilleri mümkün olduğu kadar farklılıkların ön plana çıkarılması şeklinde olmasına rağmen birçok müştereklerini kaybetmemiştir. Ancak yapı bakımından tamamen yakın bir oranda ortak olan Türk dilinin kolları, anlam bakımından farklılıklar kaydetmiştir. Anlam ve fonksiyon bakımından farklı fakat aynı ses değerine sahip olan eş sesli kelimeler sebebiyle yapılan aktarmalarda da çok dikkat edilmesi gerekmektedir. Dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise ses değişimleri, bir kelimeye zamanla yeni anlamların yüklenmesi ve alıntı kelimelerdir.

İşaretler ve Kısaltmalar:

Ar	: Arapça
DLT	: Divan-ı Lugat –it Türk
ET	: Eski Türkçe
F	: Farsça
Fr	: Fransızca
L	: Latince
R	: Rusça
OT	: Orta Türkçe
ÖT	: Özbek Türkçesi
ÖTİL	: Özbek Dilinin İzahlı Lügati
T	: Türkçe
TT	: Türkiye Türkçesi

KAYNAKLAR

- AÇIK, F. (2010) Özbek Edebiyatından Seçme Hikâyeler. Bengü Yay. (basım aşamasında), Ankara.
- AKOBİROV, S.F. vb. (1981) O’zbek Tilining İzoxli Lug’ati I / II. Rus Tili Nashriyoti, Moskva.
- AYBEK (1944) Navoiy. G’. G’ulom Nomidagi Adabiyot va San’at Nashriyoti, Toshkent.
- AYBEK (1940) Qutluq’ qon. Öz.SSR. Medeniyet Ministirliğinin Basmahanesi, Toshkent.
- CAFEROĞLU, A. (1994) Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I. Balıkesir, Manisa, Afyonkarahisar, Isparta, Aydın, İzmir, Burdur, Antalya, Muğla, Denizli, Kütahya Vilayetleri Ağızları. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları, Ankara.

- CAFEROĞLU, A. (1994) Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzemeler II. Oyunlar, Tekerlemeler, Yanılmaçlar ve Oyun İstılahları. Konya, Isparta, Burdur, Kayseri, Çorum, Niğde Vilayetleri Ağızları. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları, Ankara.
- CAFEROĞLU, A. (1995) Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler. Niğde, Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Ankara Vilayetleri İle Afşar, Saçıkralı ve Karakoyunlu Uruklarının Ağızları. Ağızları. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları, Ankara.
- CAFEROĞLU, A. (1994) Kuzey Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar. Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Yöresi Ağızları. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları, Ankara.
- CAFEROĞLU, A. (1995) Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler. Van, Bitlis, Muş, Karaköse, Eskişehir, Bolu ve Zonguldak İlleri Ağızları. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları, Ankara.
- DAVRON, H. (1995). *Sahibkiran Nebiresi*: “Amir Temur o'g'lining o'limi haqida rivoyat” Şark Neşriyatı, Taşkent.
- DAVRON, H. (1995). Navoiy Armoni. Şark Neşriyatı, Taşkent.
- KAHHAR, A. (1951) Qo'shchinor. G'. G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent.
- QADİROV, P. (1989) Humoyun va Akbar – Avlodlar dovoni. G'. G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti, Toshkent.
- KERİMOV, İ. (2008) Yuksak Ma'naviyat – Yengilmas Kuch. Ma'naviyat, Toshkent.
- KORKMAZ, Z. (2003) Gramer Terimleri Sözlüğü. 2. Baskı. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları, Ankara.
- MİRZAYEV, T., MUSOQULOV, A., SARİMSOQOV, B. (2005) O'zbek Xalq Maqolları. Sharq Nashriyot, Toshkent.
- Türk Dil Kurumu (1998) *Türkçe Sözlük- CD*, Ankara, Halıcı Yazılım A.Ş.
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=aile&ayn=tam>